

РУБЕЦЬ Олександр Іванович (01(13). 10. 1837, м. Чугуїв, нині Харківської обл. — 28. 04(11. 05). 1913, м. Стародуб Чернігівської губ., нині Брянської обл., РФ) — композитор, хоровий диригент, педагог, фольклорист. Походив із козацько-старшинського роду. Закінчив 1-у Київську гімназію (1858), Ніжинський ліцей (нині Чернігівська обл., 1861), Санкт-Петербурзьку консерваторію (1886), де й працював: від 1879 — професор; також керував хоровими класами у жіночих інститутах Санкт-Петербурга. Автор низки вокальних і хорових творів; посібників «Метод преподавания первоначальных музыкальных сведений и сольфеджио» (1867), «Краткая музыкальная грамматика» (1875), «Музыкальная азбука» (1876); підручника «Одноголосное сольфеджио» (використовують донині, останнє видання — 2005; усі — Москва). Уклав «Биографический лексикон русских композиторов и музыкальных деятелей» (Санкт-Петербург, 1879; 1886). У 1872 придбав і подарував консерваторії бібліотеку

графа Демидова (рукописи російських композиторів), 1873 — колекцію музичних інструментів середньоазійських народів (склали основу інструментального музею консерваторії). 1868 збирав українські пісні на Кубані, 1869 — на центральноукраїнських землях, 1874 — у Чорноморському краї та південних губерніях Російської імперії. Видав «Сборник украинских народных песен» (Санкт-Петербург, 1870, вип. 1—2; 1872, вип. 3), «Двести шестнадцать народных украинских напевов: для пения без сопровождения» (Москва, 1872). Мелодії з цих збірників використовували у своїх творах П. Чайковський, М. Римський-Корсаков, М. Мусоргський. 1870 Р. поклав на музику поезію Т. Шевченка «Думи мої, думи мої», 1878 позував *І. Рєпіну* для картини «Запорожці пишуть листа турецькому султанові» (став прототипом козака з люлькою). 1895 внаслідок невдалої операції втратив зір, переїхав до Стародуба. Відкрив і утримував власним коштом у місті музичну школу, школу малювання, курси крою і шиття, побудував кінотеатр. Серед його учнів на Стародубщині — **К. Ісаченко**. Оpubлікував «Сочинения: Предания, легенды и сказания стародубской седой старины, записанные по рассказам дорогой для меня няни Варвары» (Стародуб, 1911), спогади про 1-у Київську гімназію (1911) і Санкт-Петербурзьку консерваторію (1912, у г. «Новое время»).

Рекомендована література

1. Рубец А. И.: [Некролог] // Укр. жизнь. 1913. № 5;
2. Модзалевский В. Л. Малороссийский родословник. Т. 4. К., 1914;
3. Черняхівський Г. Сучасник Тараса Григоровича // Райдуга. 1964. № 3;
4. Лисенко І. Музики сонячні дзвони. К., 2004.

В. В. Томазов

Бібліографічний опис:

Рубець Олександр Іванович / В. В. Томазов // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-891089>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).